

REMISSVAR
2026-03-30

Handläggare: Agneta Söder
agneta.soder@fub.se

Folkbildningsrådet
Dnr: 25/00704

Remissvar över förslag till nytt statsbidragssystem och nya villkor för folkhögskolan

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 26 000 medlemmar i omkring 150 lokalföreningar runt om i landet. Personer med IF och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Utgångspunkter enligt Funktionsrättskonventionen och den nationella funktionshinderpolitiken

Sveriges åtaganden enligt Funktionsrättskonventionen innebär att staten ska säkerställa rätten till tillgänglig och inkluderande utbildning på alla nivåer, samt garantera det individuella stöd som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna fullgöra sina studier. FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har i sina senaste rekommendationer uttryckt oro över bristande tillgång till eftergymnasiala och alternativa utbildningsvägar för personer med IF, och över att kortsiktiga insatser ersätter långsiktig finansiering.

Strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken utgår från en socialt hållbar och jämlik samhällsutveckling som beaktar människors olika behov och förutsättningar. Den bygger på de fyra principerna för genomförandet av funktionshinderpolitiken: universell utformning, att åtgärda befintliga brister i tillgänglighet, att säkerställa individuella stödinsatser som stärker människors självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering. Inom strategin är utbildning ett prioriterat område, och den kompletteras av en konkret handlingsplan som tydliggör behovet av att utjämna skillnader i livsvillkor och att långsiktigt utveckla inkluderande strukturer i utbildningssystemet. Handlingsplanen betonar också att insatser och styrning måste vara långsiktigt hållbara och utformade så att personer med omfattande stödbehov inte hamnar mellan olika system, eller påverkas negativt av förändringar i organisation eller finansiering.

Sammantaget innebär detta att staten och Folkbildningsrådet behöver säkerställa att förändringar i statsbidragssystemet inte skapar nya hinder, utan tvärtom stärker kontinuitet, tillgänglighet och individanpassat stöd i utbildningar som är centrala för personer med IF.

Sammanfattning

FUB välkomnar de riktade medlen under 2026 och kompensationsmodellen för 2027–2029. Dessa ger ett nödvändigt stöd under övergången till det nya statsbidragssystemet och är särskilt viktiga för folkhögskolor som tar emot deltagare med omfattande stödbehov. Samtidigt är förstärkningarna tidsbegränsade, vilket innebär att den långsiktiga finansieringen för folkhögskolor som tar emot deltagare med IF är osäker efter 2029.

FUB ser värdet med förslaget om ett nytt statsbidragssystem för folkhögskolan, vilket kan bidra till en bättre struktur i folkhögskolans verksamhet. Samtidigt finns det flera risker som behöver uppmärksammas särskilt för folkhögskolor som tar emot deltagare med stort stödbehov. Kravet på att alla folkhögskolor ska ha en organisation för deltagarhälsa är i grunden positivt, men utan tillförda medel kan resurser behöva tas från andra viktiga delar av verksamheten. Även de ökade administrativa krav som följer av det nya kvalitets- och uppföljningsarbetet riskerar att belasta särskilt de mindre folkhögskolorna, vilket i sin tur kan påverka kvaliteten i kurserna.

Det särskilda förstärkningsbidraget är avgörande för att kunna genomföra kurser för personer med IF, och FUB är positiva till att bidraget fortsatt riktas till deltagare med stort stödbehov. Men det finns en risk då bidraget nu ska omfatta fler grupper, vilket kan leda till att resurserna inte räcker till där behoven är som störst. FUB ser också risker i att lärartäthetskravet tas bort för särskilda kurser eftersom detta kan påverka bemanningen negativt i kurser där trygghet, kontinuitet och personalstöd är avgörande.

Sammantaget anser FUB att statsbidragssystemet behöver utformas så att folkhögskolor som tar emot deltagare med IF ges långsiktigt stabila villkor. Bemanning, stöd och kvalitet måste kunna upprätthållas även när de tillfälliga förstärkningarna upphör och när nya krav införs, så att utbildningar för målgruppen kan bedrivas på ett hållbart sätt över tid.

FUB:s synpunkter på Folkbildningsrådets riktade medel 2026

Under 2026 tillförs folkhögskolorna extra medel som ger en mer stabil finansiering för verksamheter som arbetar med deltagare med funktionsnedsättning. Regeringen har avsatt 30 miljoner årligen 2026–2028 i budgeten till de folkhögskolor som tar emot deltagare med funktionsnedsättning, och dessa medel tillförs det ordinarie förstärkningsbidraget under 2026. Medlen riktas till kurser där deltagarna har omfattande stödbehov. FUB är positiva till satsningen eftersom den innebär ett nödvändigt resurstillskott under en period då folkhögskolorna möter nya krav och förändringar med anledning av de nya statsbidragssystemet. För folkhögskolor som tar emot deltagare med IF, vilka ofta har höga personalkostnader och små ekonomiska marginaler, innebär satsningen en förstärkning som gör det lättare att upprätthålla kvalitet och kontinuitet. Samtidigt är satsningen tidsbegränsad och täcker inte de långsiktiga kostnaderna som dessa folkhögskolor strukturellt bär.

Även om regeringens tillskott för personer med funktionsnedsättning fortsätter att ingå i det särskilda förstärkningsbidraget från 2027, är satsningen endast ett tillfälligt tillskott i det nuvarande systemet. Den ger ingen garanti för att kurser som tar emot deltagare med IF får en långsiktigt stabil finansiering som motsvarar deras faktiska kostnader.

FUB anser:

- att särskilda satsningar till folkhögskolor som tar emot deltagare med omfattande stödbehov bör utvärderas separat och, om det visar positiva effekter, permanentas som en del av finansieringen för folkhögskolor med deltagare med IF.
- att Folkbildningsrådet bör analysera hur de riktade medlem fördelas utifrån dokumenterade behov, så att folkhögskolor med konstaterade resursbrister prioriteras.
- att införandet av nya kvalitetskrav inte får leda till att folkhögskolor som tar emot deltagare med IF tvingas minska stöd, bemanning eller säga nej till sökande.
- att ökade administrativa krav måste följas upp särskilt för dessa folkhögskolor, så att tid för individuellt anpassat stöd inte trängs undan.
- att Folkbildningsrådet bör utreda ett särskilt övergångsstöd för internatbaserad verksamhet för deltagare med IF, med hänsyn till de höga fasta kostnader som är förknippade med stödbehov och boende.

FUB:s synpunkter på kompensationsmodellen 2027–2029

När det nya statsbidragssystemet börjar gälla 2027 införs en kompensationsmodell som ska dämpa ekonomiska effekter vid övergången. Modellen innebär att en folkhögskolas minskning i statsbidrag får vara högst en miljon kronor per år under perioden 2027–2029, med cirka 18 miljoner kronor avsatta totalt för ändamålet. Modellen syftar till att skapa stabilitet när tidigare statsbidrag ersätts av det nya systemet.

FUB är positiva till kompensationsmodellen eftersom den ger ett viktigt skydd för folkhögskolor som annars riskerar att drabbas av stora ekonomiska tapp vid ett systemskifte, vilket särskilt gäller folkhögskolor som tar emot deltagare med omfattande stödbehov. Samtidigt är modellen tidsbegränsad och ersätter inte behovet av långsiktigt hållbar finansiering efter 2029.

FUB anser:

- att tillämpningen av kompensationsmodellen behöver vara transparent och baserad på faktiska behov för de folkhögskolor som är resurskänsliga av skälet att de tar emot deltagare med omfattande stödbehov.
- att kompensationsmodellen är ett tidsbegränsat skydd och att finansieringen efter 2029 måste motsvara de strukturella kostnader som finns hos folkhögskolor som tar emot deltagare med IF.
- att folkhögskolor som tar emot personer med IF bör undantas från negativa effekter av treårsmodellen, eftersom variationer i deltagarunderlaget ofta beror på faktorer utanför deras kontroll.
- att Folkbildningsrådet bör redovisa hur kompensationsmedlen påverkat kvaliteten i kurser som riktar sig till deltagare med IF under perioden 2027–2029, och att dessa resultat ska användas för att justera nivåerna i det permanenta särskilda förstärkningsbidraget.

FUB:s synpunkter på ett nytt statsbidragssystem och nya villkor för folkhögskola

FUB relaterar främst till några av de frågor som Folkbildningsrådet ställt upp:

Vilka övergripande ekonomiska och organisatoriska utmaningar och möjligheter ser ni med det nya fördelningssystemet?

Hur påverkas folkhögskolorna av höjningen av lärartäthet för allmän kurs?

Vilka konsekvenser ser ni för folkhögskolan och deltagarna av att kravet på lärartäthet på särskilda kurser tas bort?

Vilka möjligheter och konsekvenser ser ni av villkoren om en organisation för deltagarhälsa?

Kapitel 1 Folkbildningspolitiskt mål och förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen

Kapitel 1 lyfter fram förordningen som den huvudsakliga styrningen för hur statsbidrag ska användas och vilka syften staten har med folkbildningen. För FUB är det viktigt att arbetet med att minska utbildningsklyftor och stärka människors delaktighet och inflytande genomförs på ett sätt som också inkluderar personer med IF. Eftersom folkhögskolan är en av få möjliga studievägar efter anpassad gymnasieskola behöver statsbidragets utformning säkerställa att målgruppen inte begränsas av nya villkor eller förändrade finansieringsramar.

FUB anser:

- att statsbidraget ska användas så att det stärker personer med IF:s möjligheter att delta i studier och utvecklas vidare.
- att förordningens mål om att utjämna utbildningsklyftor måste omfatta de stora utbildningsklyftor som finns för personer med IF.

Kapitel 2 Kvalitet i folkhögskolan

Kapitel 2 tydliggör folkhögskolans kvalitetsområden och att dessa ska vara utgångspunkt för uppföljning. För deltagare med IF är många av de beskrivna kvaliteterna såsom relationell pedagogik, sammanhållna grupper, hög lärarnärvaro, tillgänglig bildningsmiljö centrala för att studierna ska fungera i praktiken. Att dessa kvaliteter lyfts fram är därför positivt. Samtidigt kräver sådana pedagogiska miljöer stabil bemanning och tillräckliga resurser, vilket är en utmaning för folkhögskolor som tar emot deltagare med IF och som redan idag har svårt att finansiera stödinsatser och personalresurser.

FUB anser:

- att uppföljningen av kvalitetsområden även måste omfatta hur kvaliteten säkerställs i kurser för deltagare med IF.
- att statsbidraget behöver ge folkhögskolor faktiska möjligheter att upprätthålla de kvaliteter som krävs för målgruppen.

Kapitel 3, Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag

3.3.5 Folkhögskolans organisation

FUB är positiva till nya krav att rektor ska ha genomfört en rektorsutbildning, vilket på sikt bör stärka kvaliteten i folkhögskolans verksamhet. Även krav på att det ska finnas en organisation för deltagarhälsa på alla folkhögskolor är bra för deltagare med IF. Men det finns en risk att folkhögskolor med många deltagare med IF riskerar att hamna i ett svårt ekonomiskt läge i de fall de behöver bygga ut sin deltagarhälsa utan extra resurser. Det kan i sin tur tränga undan det pedagogiska stödet. FUB:s erfarenhet är att just dessa skolor redan idag har stora basbehov som inte täcks av nuvarande finansiering.

FUB anser:

- att kravet på deltagarhälsa behöver följas av finansiering som motsvarar kostnaderna i verksamheter med stora stödbehov.
- att Folkbildningsrådet bör följa upp hur kravet påverkar undervisning och stöd för deltagare med IF.

3.4 Systematiskt kvalitetsarbete och egen kontroll

De skärpta kraven på intern kontroll och dokumentation är viktiga för kvalitet, men riskerar att belasta mindre folkhögskolor som tar emot deltagare där personalresurser är begränsade och redan hårt uppbundna i direkt stöd till deltagare. Det finns risk att ökad administration går ut över det pedagogiska arbetet på dessa folkhögskolor. Av det skälet är det viktigt att riskanalyser inkluderar sårbarhetsfaktorer som är typiska för de här kurserna.

Exempel som kan finnas med i en riskanalys för verksamheter som tar emot deltagare med IF rör sårbar bemanning, där sjukfrånvaro eller personalomsättning får stor påverkan på deltagares trygghet och kontinuitet. Små grupper kan också vara känsliga för förändringar, eftersom en eller två deltagares frånvaro kan påverka undervisningen. En annan risk är att ökade administrativa krav tränger undan tid för planering, anpassningar och vardagsnära stöd som deltagare behöver. Även brister i samordning med andra aktörer i deltagarnas närmiljö kan påverka studierna negativt och behöver därför beaktas i en riskanalys.

FUB anser:

- att dokumentations- och kontrollkrav måste stå i proportion till verksamhetens omfattning och målgrupp.
- att riskanalysen bör inkludera faktorer som är särskilt relevanta för folkhögskolor som tar emot deltagare med IF.

Kapitel 4, Verksamhetsvillkor

4.1 Folkhögskolans deltagare

4.1.1 Deltagare som utgör underlag för statsbidrag

FUB noterar att endast en mindre andel av deltagare med IF går allmänna kurser, medan majoriteten återfinns på de särskilda kurserna. Men det är viktigt att underlaget för statsbidrag inte riskerar att begränsa tillträdet för deltagare med IF på allmän kurs, till exempel genom krav på progression. Vi vill framhålla att kravet på progression kan bli exkluderande för deltagare med IF om det tillämpas strikt. Deltagare på allmän kurs har förmodat oftast en lindrig IF och då kan allmän kurs vara den mest ändamålsenliga utbildningsvägen. Det är därför särskilt viktigt att reglerna inte får en exkluderande effekt. Man måste hålla fast vid att deltagare ska få det stöd de behöver. Att dessa deltagare ges reella möjligheter att delta i allmän kurs är dessutom centralt för folkhögskolans uppdrag att erbjuda inkluderande lärmiljöer där personer med olika förutsättningar kan studera tillsammans och ta del av gemenskapen i den breda kursverksamheten.

4.1.3 Stödinsatser för deltagare

Kravet att rapportera statistik om deltagare med funktionsnedsättning är positivt då det synliggör målgruppen och möjliggör uppföljning av tillgänglighet och resultat. Detta ligger även i linje med krav enligt funktionsrättskonventionen om statistik och information som behövs för att följa hur rättigheter efterlevs. För att statistiken ska vara användbar behöver den dock vara uppdelad för att skilja ut deltagare med IF från den bredare gruppen med funktionsnedsättning.

FUB anser:

- att SCB och Folkbildningsrådet behöver utveckla en metod för uppdelad statistik för deltagare med funktionsnedsättning inom folkhögskolan. Som jämförelse kan man titta på Skolverkets arbete med att ta fram en modell för insamling av statistik rörande barn och elever med funktionsnedsättning inom skolväsendet. Detta görs i korthet genom samkörning med Socialstyrelsens patientregister, Skolverkets eget underlag, samt i samverkan med SCB. I sammanhanget är det viktigt att betona att höga integritetskrav ställs på sådan insamling av data samt att statistiken ska redovisas på aggregerad nivå.
- att statistikinsamling bör kopplas till utvecklingsinsatser och resursfördelning inom statsbidraget så att resultaten leder till konkret förbättringar av stöd och kvalitet för deltagare med IF.

4.3.4 Studie- och etableringsplan

FUB tycker det är bra att varje deltagare på särskild kurs har en individuell studieplan som ska innehålla individuella mål för personlig utveckling.

4.6 Allmän kurs

Även om deltagare med IF främst går på särskild kurs så finns det självfallet individer som går på allmän kurs. Därför är FUB positiva till att man ökar den generella lärartätheten på allmän kurs. Det är dock viktigt att ökad lärartäthet inte leder till att resurser omfördelas från individuellt stöd.

4.7 Särskild kurs

Det finns för- och nackdelar med förändringarna inom särskild kurs för deltagare med IF. Förslaget om att ta bort lärartäthetskravet ger visserligen folkhögskolorna större handlingsutrymme men innebär samtidigt att de kurser som riktar sig till deltagare med omfattande stödbehov inte längre omfattas av någon miniminivå. FUB:s erfarenhet är att folkhögskolor som anordnar kurser för deltagare med IF är särskilt ekonomiskt känsliga och om man drabbas av nerdragningar är det bemanningen som påverkas först. Vi vill betona att trygghet och stabila personalgrupper är särskilt viktigt för deltagare med IF, vilket gör bemanningsnivån avgörande för kvaliteten.

FUB anser:

- att borttagandet av lärartäthetskravet måste följas upp särskilt i de kurser som riktar sig till deltagare med IF.

5 Fördelning av statsbidrag

5.4 Verksamhetsbidrag

FUB identifierar både för- och nackdelar med förslaget om fördelning av årsplatser över en treårsperiod. En fördel är att en treårsperiod skapar stabilitet för de folkhögskolor som tar emot deltagare med IF, och där deltagarantalet kan variera en del över tid. En nackdel är att det kan bli en slags inlåsnings effekt om man har små grupper med deltagare med IF. Då blir man väldigt beroende av att det generella bidragsläget förblir stabilt. Många folkhögskolor får ju både kommunala och regionala bidrag utöver de medel som tillförs via statsbidraget. Dessutom är man många gånger beroende av kommunala beslut om boende till exempel.

5.4.1 Allmänt förstärkningsbidrag

Som tidigare nämnts, menar vi att det är bra med ökad lärartäthet på allmänna kurser, särskilt för den stora gruppen deltagare med funktionsnedsättningar. Däremot är ju inte det allmänna förstärkningsbidraget knutet till det individuella stödbehovet. Likaså kvarstår fempersonkravet i spridd grupp, vilket kan hindra att personer med IF som deltar i allmänna kurser inte får individuellt anpassat stöd utifrån sina förutsättningar.

5.4.2 Särskilt förstärkningsbidrag

FUB tycker det är bra att det särskilda förstärkningsbidraget tydligt riktas till gruppen som har störst stödbehov inom folkhögskolan. Det möjliggör hög personaltäthet, stödpersoner och anpassade miljöer för deltagare med IF. Å ena sidan tas schablonkravet bort vilket innebär att folkhögskolan själv kan dimensionera efter behov och inte efter en schablon. Men å andra sidan, finns risker med att det inte finns några miniminivåer. Ekonomiskt pressade folkhögskolor kan komma att till exempel sänka bemanningen trots stort stödbehov hos deltagare. Vidare kommer bidraget att omfatta fler grupper än tidigare. Detta skapar risk för undanträngning av deltagare med IF som i framtiden blir del av en mindre pott. Med ett utökad krav på återrapportering finns också risker att särskilt mindre folkhögskolor får lägga mer tid på detta, vilket indirekt kan drabba andra delar av verksamheten.

FUB anser:

- att det särskilda förstärkningsbidraget behöver prioriteras för målgruppen med omfattande stödbehov, och att potten ska förstärkas om fler grupper omfattas.
- att avsaknaden av miniminivåer måste kompenseras genom tydlig uppföljning och vägledning för att säkerställa kvalitet och bemanning.
- att fempersonerskravet i spridd grupp är problematiskt, särskilt för små folkhögskolor och bör ses över.
- att små folkhögskolor behöver stöd med administrativa verktyg som minskar bördan för återrapportering, så att resurser inte tas från pedagogiskt stöd.

För Riksförbundet FUB



Christina Heilborn
Förbundssekreterare